

Major gšt. František Mašek:

Doprovodné baterie na Piavě.

Měl jsem příležitost veleti r. 1918 jedné z prvních doprovodných baterií v rak.-uherské armádě na piavské frontě. Seznámil jsem se tak dosti dobře s tímto zvláštním pokusem o organizaci doprovodného dělostřelectva, do něhož bylo skládáno tolik nadějí. Některé méně důležité podrobnosti mně již částečně vymizely z paměti, ale doufám, že v hlavních věcech podám správný obraz tohoto pokusu.

Počátkem r. 1918, po zrušení rumunské fronty, bylo rozpuštěno několik horských dělostřeleckých pluků a jednotlivé oddíly přiděleny divisím jako nová organická jednotka. Účelem tohoto opatření bylo dáti divisím doprovodné dělostřelectvo. Zdálo se, že se k tomuto úkolu horský kanon nejlépe hodí. Při průchodu opevněným terénem mělo toto doprovodné dělostřelectvo pomoci pěchotě ničením odporů, které dělostřelectvo přímé podpory nemohlo zasáhnouti, buď proto, že je nevidělo, nebo, nejčastěji proto, že nemohlo býti o nich včas zpraveno.

Dohoda používala k tomuto úkolu tanků. Rakousko-Uhersko nemělo peněz na zřízení tankové zbraně a proto se pokusilo o řešení těmi prostředky, které byly po ruce. Bylo tedy rozhodnuto přidělit horské oddíly divisím. Jejich 3 baterie (dvě kanonové, jedna houfnicová) měly býti časem vybudovány na speciální doprovodné baterie (úřední název Infanteriebegleitbatterie — IBB). Hlavní výzbrojní stanice pro horské dělostřelectvo v Brixleggu dostala rozkaz vypracovat návrh na vhodný dopravní systém.

Tento systém měl umožniti dopravu horského kanonu v každém terénu takovou rychlostí, aby mohl postačiti postupující pěchotě. Koní nemělo býti při tom používáno, protože kanon měl následovat pěchotu v největší blízkosti. Začátkem dubna 1918 došly na piavskou frontu první zásilky dopravního materiálu, kterým byla vyzbrojena prozatím jen jedna baterie v každém oddílu. Byla to v podstatě nosítka, kolesny a nosičské popruhy.

Nosítka byla celkem normální dřevěná nosítka, vyztužená křížem z železných tyčí. Byla na nich upevněna ložiska, podobná nástavcům na hlavníových sedlech pro horský kanon. Na každé žerdi uprostřed byl dlouhý řemen s přeskou. Nosítka byla možno jedním nebo dvěma hmaty spojit s jednoduchým dvukolým podvozkem, čímž se z nosítek stal dvoukolový vozík. Spojení i rozpojení obou částí bylo velmi jednoduché a rychlé.

Kolesnu měla již většina baterií před přezbrojením. Byla to náprava s dvěma koly. Na ní byly upevněny žerdi vidlicové oje a uprostřed čep, na nějž se zavěšovalo kolesnové oko, které se zasadilo do lafety místo tůčky.

Nosičský popruh byl široký a pevný, sešitý do velkého oka, kterým nosič mohl prostrčiti hlavu a rameno. Na přečnívajícím konci byl zašit velký, silný hák.

Dopravní systém, jemuž se podle místa vzniku říkalo také „typ Brixlegg“, předvídal tyto možnosti dopravy:

1. dělo rozloženo a nesen o obsluhou,
2. dělo rozloženo a veze n o obsluhou,
3. doprava na pochodu s koňským potahem.

K 1. Dělo rozloženo na břemena stejně jako k dopravě na soumarech. Na jedno dělo potřebí 28 nosičů. Tabulka ukazuje dopravu 1 děla.

Břemeno	Způsob dopravy	Počet nosičů	Váha břemene v kg	Váha připadající na 1 nosiče
Přední lafeta	Nesena stejně jako pro nakládání na soumara. Nosiči upevnili popruhy na konce nápravy a tůčky.	4	110	27.5
Zadní lafeta	Nosiči zavěsili břemeno za rukojeti na háky popruhů; přitom bylo nutno udržovati rukama rovnováhu břemene.	2	51	25.5
Kola	Každé kolo nesl jeden muž.	2	2×25	25
Kolébka	Naložena na nosítka (bez kol), která nosiči zavěsili na popruhy.	4	98	24.5
Plášť	Stejně jako kolébka.	4	95	23.75
Hlaveň	Stejně jako kolébka.	4	106	26.5
Lafetové štíty	Každá polovina nesena 1 nosičem na zádech.	2	2×43	43
Skrínka s měřidly	Zavěšena na rukojeti na popruzích.	2	31	15.5
Střelivo	Pro dělo dopravováno: a) 8 truhlíků (24 ran) na kratší vzdálenost, b) 4 truhlíky na delší vzdálenost.	4	a) 8×26.2 b) 4×26.2	52.4 26.2

Váhy na jednoho muže jsou tedy celkem vyrovnány, vyjma štíty a střelivo při dopravě na kratší vzdálenost. Ale štíty nesou muži na zádech a truhlíky v každé ruce jeden, podle okolností, nese-li nosič jen jeden, také na zádech, což je poměrně pohodlný způsob dopravy. Přes toto zdánlivě nevelké zatížení nosičů byl tento způsob dopravy velmi obtížný. Nepohodlný způsob nešení většiny jednotek zavěšením po jedné straně těla velmi unavoval mužstvo. Mimo to každý chybný krok nosiče (sklouznutí a p.), zvláště ve čtvercích, měl za následek strhávání váhy k jedné straně, čímž ostatní spolunosiči velmi trpěli. Také nosiči štítů byli velmi rychle u konce svých sil. Když k tomu přistoupily obtíže pochodu nerovným terénem, bylo mužstvo velmi rychle úplně vyčerpáno a bylo nutno odpočívat dosti dlouho. Zálohy personálu baterie neměla. Vždyť i tak to byl ohromný aparát, uvážíme-li, že pro dělo bylo jen obsluhy 1 dělovod a 28 mužů, celkem 29, t. j. pro baterii 116 mužů. Proto mnohem častěji používáno druhého způsobu dopravy.

K 2. Dělo bylo rozloženo jen částečně a obsluhou vedeno.

a) Přední a zadní lafeta s koly zůstaly pohromadě a celá tato spodní lafeta se zavěsila na kolesnu. Celkem vážila tato jednotka 211 kg bez kolesny. Byla tažena 8 muži obsluhy.

b) Plášť, kolébka a hlaveň zůstaly na nosítkách, spojených s podvoz-
kem. Každá část byla tažena 4 muži.

c) Štíty, skříňka s miřidly a střelivo dopravováno jako předtím. Vy-
pomáhali jsme si však také tak, že se štíty upevnily na spodní lafetu,
čímž se její váha zvětšila na 297 kg, a byla tažena 10 muži, kteří se však
jen stěží okolo ní směstnali. To zmenšilo výkonnost jednotlivce.

Tento způsob byl výhodnější, neboť neunavoval tolik obsluhu, ale byl
možný pouze ve snadném a rovném terénu. Málo překážek (příkopů,
jam) nevadilo, ale bylo-li jich mnoho (a to je na bojišti pravidlem), una-
vila se obsluha stejně jako před tím, ježto bylo nutno jednotku více nésti
než vézt, a to u lafety bylo velmi obtížné.

K 3. Při pochodech bylo dělo dopravováno takto:

a) přední a zadní lafeta s koly stejně jako k 2. Zapřažení dva koně
v tandemu;

b) kolébka a hlavnový plášť upevněny na svých nosítkách i s koly
a naloženy na selském voze;

c) hlaveň na nosítkách a zbytek výpravy děla naložen na dalším sel-
ském voze.

Zkoušky, které jsme s děly takto vyzbrojenými provedli, přivedly nás
ještě k jednomu způsobu dopravy: Celé dělo nakolesněno a zapřaženo dvě-
ma koňmi v tandemu. Tento způsob umožnil s malou pomocí obsluhy rych-
lý pohyb i v terénu méně příznivém, ale ovšem jen na krátkou vzdálenost,
neboť i koně se rychle vyčerpávali přílišnou námahou. Je přirozené, že
bylo možno použití ho jen tam, kde nepůsobila palba pěchoty.

Cvičení jsme konali v běžném terénu severoitalské nížiny. Je to hustě
kultivovaná rovina, kde jedinými pozorovatelnými jsou kostelní věže a vý-
jimečně vysoké budovy; ale i těmto pozorovatelnám zakrývá hustý porost
většinu terénu. Celou tuto rovinu nutno si představit rozdělenou na pole
většinou malých rozměrů. Místo mezi řady morušových stromů s hustými
korunami, spojené italskou kulturou vinné révy. Každé pole je vlastně
ohrazeno zelenou stěnou, většinou úplně neprůhlednou a značně vy-
sokou. Tento terén poskytoval novému systému doprovodné baterie mož-
nost posunouti dělo neviditelně do blízkosti cíle. Nutil však k přímé střel-
bě na nepatrnou vzdálenost. Zaujímání palebné postavení byla za těchto
okolností velmi nebezpečná operace. Dělali jsme to tak, že jsme poslali na
místo nejdříve nosiče štítů. Ti postavili štíty vedle sebe na zem a za nimi
se pak sestavovalo dělo. Bylo nutno zachovávat naprosté ticho, aby ne-
byla vzbuzena pozornost nepřítelů.

Je třeba si uvědomiti nebezpečí, v němž byla obsluha při zaujímání
palebného postavení. Tam, kde se pěšák pohyboval jen leže nebo malými
přískoky, musil dělostřelec kráčet pomalu a vzprímen, vleka těžké a ne-
pohodlné břímě. Z nebezpečí, které hrozilo mužům, vyplývalo nebezpečí pro
dělo a jeho práci. Při dopravě lidskou silou bylo celé dělo roztroušeno
v jednotkách po terénu, členic se do šířky i do hloubky, neboť jednotlivé
části musily býti dosti od sebe vzdáleny, abychom se vyvarovali shluků
lidí. To způsobovalo značné zpoždění při zaujímání palebného postavení.
Mimo to se v nepřehledném terénu jednotky vždy navzájem neviděly, a

proto snadno ztratily cestu. Bylo nutno počítati s tím, že se za boje tato možnost ještě zvětší, neboť stálý pohyb pěchoty okolo děla a nepřátelská střelba ještě více desorientuje nosiče. Bylo nutno udržovati spojení mezi jednotkami, ale k tomu nebylo lidí.

Také bylo nutno počítati s možností zranění části obsluhy. V tomto případě stačilo vyřazení jediného muže a jednotka nemohla dále. To mělo pro hotovost k palbě velmi nebezpečné důsledky, neboť kromě štítů byla každá jednotka nepostradatelná, bez ní bylo dělo neúplné a palby neschopné.

Hlavním předmětem výcviku bylo neslyšné zaujetí palebného postavení a překonávání překážek. První úkon se podařil dosti rychle. Při druhém jsme zjistili nedostatečnost lidské síly při delším nesení. Dělalí jsme pokusy v cílovém prostoru dělostřelecké střelnice v řečišti řeky Livenzy a zjistili, že i kratší pochod (200 m) vyčerpá nosiče tak, že nebyli bez dostatečného oddechu schopni činnosti.

Zkoušeli jsme také koňský tah, při čemž se ukázalo, že i v tomto terénu je (s pomocí obsluhy ovšem) mnohem rychlejší, avšak také ne na příliš dlouhou dobu. Mimo to bylo použití koní velmi omezeno. Přes to jsme se vždy snažili využít co nejvíce koňského potahu a šetřiti lidskou silou pro krajní nutnost. Tak jsme došli ke kombinacím všech způsobů dopravy.

Na konci výcviku, který trval 3 neděle, byla baterie postupně přidělována na 2—3 dny k pěším brigádám, které byly tou dobou v záloze a připraveny na červnovou ofensivu, aby se také pěchota seznámila s novou zbraní.

Při tom jsme narazili často na naprosté nepochopení co do způsobu provádění doprovodu pěchoty. Pro výstrahu uvádím skutečnou událost, ač snad se mnohému bude zdáti zveličenou anekdotou.

Baterie byla na 2 cvičení přidělena pěší brigádě, odpočívající západně od Udine. Po příchodu jsem dostal námět cvičení, které se mělo konati druhý den. Předmět cvičení: Útok na organisovanou posici. Útočil 1 pěší pluk s 2 prapory v 1. sledu. Nepřítel značkován pěchotou a kulomety. Vzdálenost východiště od nepřátelské posice, která byla vyznačena bez hloubky, asi 6—700 m. I. prapor útočil normálním piavským terénem, jak byl výše popsán. II. prapor útočil na lukách širokých asi 500 m a dlouhých asi 1 km. Byla to jedna z oněch vzácných výjimek v piavské rovině.

Baterie byla rozdělena: každému praporu 1 četa. Velel jsem četě u II. praporu, útočícího na lukách — přiznám se — proto, že jsem pokládal tento úkol za mnohem pohodlnější. Četu jsem dal do palebného postavení do pískoviště, něco málo metrů za 1. linií útočícího praporu. Tak byla aspoň trochu kryta proti palbě kulometů. Sám jsem se umístil v hlubokém příkopu na pokraji kultur, kde bylo východiště útoku. Můj úmysl byl jednoduchý: četa za útoku zůstane, kde je, a já využíváje znamenité viditelnosti cíle — budu moci bez přerušení podporovati pěchotu. Velitel praporu s tím souhlasil.

Pěchota vyrazila. Sotva ušla první vlna asi 200 m, přišel dotaz velitele brigády, který byl ředitelem cvičení, proč četa nepostupuje. Hlásil jsem, že vidím cíl výborně a střelím. Odpovědi byl rozkaz, abych zahájil postup. Odpověděl jsem, že toho není třeba. Přišel ostrý rozkaz, abych ihned zahájil pohyb. Nenamítal jsem už nic, dal děla rozložit, naložit na

nosítka a vyjel s oběma děly — tedy s pěkným balíkem lidí — pomalu a vzpřímeně (jiný způsob pohybu nebyl možný) na louku dlouhou jako dlaň. Protože útok postupoval velmi rychle, nedostal jsem se již do palebného postavení. Následuje pěchota v patách, zastavil jsem četu asi 100 m od nepřátelských zákopů v okamžiku zteče a dal děla sestavit. Ovšem, když jsem byl hotov, byla již pěchota pánem posice. Bylo odtroubeno ve chvíli, kdy jsme skončili sestavení děl a mužstvo zaujalo „základní postavení“. Obě děla krásně vypadala uprostřed louky. Čekal jsem s určitostí výtku. Při rozpravě velitel brigády nejdříve probral útok pěchoty. Ke konci pravil, že dnes po prvé pěchota mohla vyzkoušet nového pomocníka: doprovodné baterie. Ty se ukázaly skvělými. Neboť: „Hle, útok pěchoty končí ztečí a naši stateční dělostřelci stojí jen málo metrů od nepřátelských zákopů“; a obrátiv se ke mně, podal mi ruku: „Pane nadporučíku, gratuluji Vám...“

Konečně přišla bitva na Piavě. Moje baterie se na druhou stranu Pia-vy nedostala, protože pěchota uvázla na břehu a nemohla proniknouti. Nemám tedy osobních zkušeností v boji. Ale měl jsem později příležitost mluvit s mnohými veliteli baterií jiných divisí, kteří pracovali na druhém břehu. Tak jsem se dověděl, že se všechny naše obavy plně uskutečnily.

Některé baterie byly zničeny ihned, jakmile se objevily. (XVI. sbor hlásí: „Doprovodné baterie byly zničeny v prvních minutách svého zasažení.“) Jiné baterie ztratily část personálu, a protože pak nemohla všechna děla kupředu, byla žádána pěchota o výpomoc, ale marně. Tak se stalo mnoho baterií nepohyblivými, přestaly doprovázet pěchotu a se zbytkem obsluhy odrážely útoky obrněných aut, které Italové nasazovali v značném množství. Při provádění tohoto úkolu se osvědčila většinou děla velmi dobře. Ovšem byla velmi podporována terénem. Silnice — vyjma hlavní — se často lomí. Jsou opatřeny hlubokými příkopy (zřetel na spodní vodu) a po stranách uzavřeny neprůhlednou zelenou stěnou. Obrněná auta, která mohla jen pomalu couvat a nemohla se vůbec vyhnout se silnice, stala se snadno kořistí dobře umístěného děla, střílejícího na malou vzdálenost. Převážná většina baterií měla velké ztráty mužstva i důstojníků (za první dva dny 50—60%).

V severoitalské nížině se tedy tento systém doprovodného děla neosvědčil. Ale ani v horách u Asiaga nebyly zkušenosti lepší, spíše horší. Také zde byl zaveden nový způsob dopravy a snaha posunouti děla co nejdále kupředu. Avšak častý nedostatek krytu dovolil Italům masakrovati v pravém smyslu slova obsluhu, která mimo to nebyla s to zdolati těžký horský terén. Za těchto okolností bylo mnoho baterií (nebo jejich zbytků) donuceno zahájit zase nepřímou palbu a posunovati za vzdalující se pěchotou jen pozorovatele.

Celkem doprovodné baterie v nové výpravě zklamaly. Mám za to, že hlavní chyba byla ve snaze posunouti tyto baterie co nejdále kupředu. K tomu se tento materiál naprosto nehodí. Je příliš velký, má mnoho částí při dopravě a potřebuje tedy mnoho nosičů. Tím se stává nápadným a přitahuje nepřátelskou palbu dříve, než je sám s to zahájit činnost. Avšak i malé ztráty personálu mají za následek velké zmenšení pohyblivosti děla, ne-li jeho úplné znehybnění. Pak dělo nenásleduje pěchotu a nemajíc zpravidla dosti personálu spojovacího a pozorovacího, nemůže plnit svůj úkol. Dělostřelectvo přímé podpory, spoléhajíc na doprovodná děla, nestará se pak o drobné incidenty v boji pěchoty. Výsledek je vždy stejný: pěchota je zastavena...

Přímá palba se nevyplatila. Ztráty, způsobené pěchotní palbou, ji tak jako tak rychle znemožnily. Dobré výsledky palby proti obrněným autům nutno z velké části přičísti zvláštnosti terénu, v němž se bojovalo.

Po nezdařené ofenzivě se pokračovalo v pokusech s doprovodnými bateriemi. Tak byl zřízen kurs pro velitele pluků a brigád pro zhodnocení zkušeností z bitvy. Kursu byl přidělen jeden útočný prapor a naše baterie. Při prováděných cvičeních jsme se snažili zasazovati čtyři nebo děla na volnějších prostorech, aby nebylo nutno jíti až k samému cíli a střeleti přímo. Avšak přes špatné zkušenosti z piavské bitvy nenacházely tyto naše snahy vždy porozumění u pěchoty.

Dobré výsledky, kterých dosáhly některé baterie při obraně proti obrněným autům, a vzrůstající se strach z tanků dal podnět k nařízení, aby se doprovodné baterie připravily také na tyto úkoly. Protože bylo zamýšleno rozdělit baterie po dělech, nařízeno cvičení v ostré střelbě, řízené dělovody. Při tom se ukázala zajímavá okolnost, že dělovodové většinou byli neschopni samostatné střelby. Výborní a staří poddůstojníci, pracující však vždy v zakrytých palebných postaveních, nedovedli rychle pochopiti cíl a řídití naň palbu. Vystřileli jsme mnoho ran, než jsme se do dělali jen trochu příznivých výsledků.

Z toho je zřejmo, že chceme-li použití části svého dělostřelectva proti tankům, musíme je vybavit personálem, schopným samostatné a rychlé střelby. Tomuto výcviku je ovšem nutno věnovat čas a střelivo, neboť jen dokonale vycvičený velitel děla proti tankům dosáhne dobrého výsledku dříve, než bude sám zničen.

Kapitán Jan Černý:

Střelba v noci.

(Baterie jako podpora předních stráží.)

Úvod.

Často připadne dělostřelectvu úkol střeleti v noci nejen na cíle známé z předchozích střelb anebo zjištěné topografickými metodami, nýbrž i na cíle známé toliko z pozorování za dne, nebo dokonce na takové, na které budeme prováděti přípravu jen v noci. To bude častá úloha zvláště pro baterie podporující přední stráž. Často nebude ani střelba ani pozorování ve dne připraveno, neboť umístění předních stráží a tedy i zaujetí palebného postavení a vyhledávání pozorovatelů bude se dít často na sklonku dne nebo již po setmění. Velitel baterie, ač je v terénu úplně neznámém, bude pak míti buď velmi málo, nebo vůbec žádný čas k provedení přípravy střelby ještě za dne. Proto bude se snažiti, aby způsobem co nejrychlejším a nejjednodušším a při tom co možná přesným získal prvky, které nutně ke střelbě potřebuje.

Pojednám o několika způsobech, jak podpora předních stráží může býti baterií v takových případech technicky řešena. Všeobecně třeba předeslati, že způsoby přípravy střelby budou záviseti kromě na situaci a na času z ní vyplývajícím též na přehlednosti terénu, jeho porostu, schůdnosti, počtu komunikací, povětrnosti atd. Je tedy třeba, aby velitel baterie dostal před zahájením příprav ke střelbě od velitele předních stráží: